

Vlagyimir Majakovszkij

1893–1930

Születésének kilencvenedik évfordulóján aligha lehet hitelesebben tömöríteni Majakovszkij életútját, mint kiválogatni a legjellemzőbb részeket *En* című írásából (Válogatott Művek, 1957).

„Költő vagyok. Ezért vagyok érdekes... Apám Vlagyimir Konsztantyinovics erdész. Mamám Alekszandra Alekszejevna. Leánytestvéreim: a) Ljuda, b) Olja. Több Majakovszkij, úgy látszik, nincs... Gimnázium. Jules Verne-t olvasok. Általában fantasztikumot. Egy szakállas festői tehetséget sejt bennem... Megérkezett a nővérem Moszkvából. Titokban hosszú papírszeleteket adott nekem. »Eszmélj fel, testvérem, eszméj fel, elvtárs.« Ez forradalmi volt. Versben volt. Fejben valahogyan egybeolvadás és forradalom... Bevezetnek egy marxista körbe. Kezdem szociáldemokratának tekinteni magamat... Moszkvába kerültem, a gimnázium negyedik osztályába. A szépirodalmat egyáltalán nem méltányoltam. Filozófia. Hegel. Természettudomány. De főként marxizmus... 1908. Beléptem az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspártba, a bolsevikokhoz... Kelepcébe estem. Noteszomat megettem. Kiáltvány szerkesztésével vádoltak. Kiszabadultam. Egy évig pártmunka. És megint rövid örzet. Harmadik letartóztatás. Tizenegy hónap a Butirkiiben. (Moszkvai börtön. Szerk.)... Abbahagytam a pártmunkát. Nekiültem a tanulásnak. Úgy véltem, nem tudok verset írni. Próbálkozásaim siralmasak. A festészethez fogtam... Beutaztam Oroszországot. Ez az időszak a Vlagyimir Majakovszkij című tragédiával végződött. Pétervárott mutatták be. Luna park. Szitává fűtyülték... Háború. Utálom és gyűlölöm a háborút... Felolvastam Gorkijnak a Felhő részletét. (Nadrágba bújt felhő. Szerk.) Az elérzékenyült Gorkij egész mellényemet teleírta. Már-már elbizakodtam. De csakhamar kiderült, hogy Gorkij minden költőmellényen zokog... Nagyon boldog dátum: 1915. július. Megismerkedem Lili és Oszip Brikkel. 16-os év: befejeztem a Háború és világot... 17-es év: a forradalom első napjaiban megírom a Forradalom című költői krónikámat. Augusztus. Oroszország lassan elkeresztkijesedik. Elgondolom a Buffó-misztériumot. Október. Elismerni vagy nem? Ez a kérdés számomra nem létezett. Az én forradalmam. Elmentem a Szmolnijba. Dolgoztam. Mindent, amit kellett. (Kiemelés: P. M.) 19-es év. Agyamat a Százötvenmillió tölti be. Csatlakozom a ROSZTA-agitációhoz. Irni kezdem az Izvesztyijába... 23-as év. Megírom az Erről. Gondolkodom

a Lenin-poémán. 24-es év. Befejeztem a Lenin-poémát. Munkásgyűléseken felolvastam. Sokat utazom külföldön... 25-ös év. Körülutazom a földet. Nem sikerült. Először: Párizsban meglóptak, másodsor: félévi utazás után hanyatt-homlok vágattam vissza a Szovjetunióba... 27-es év. Főfoglalkozásom a Komszomolszkaja Pravdánál van. Munkaidőn túl a Csudajón dolgozom.”

Az *En* az 1928-as esztendővel végződik. Röviden a továbbiakról is: 1929-ben bemutatták a *Poloskát*, Leningrádban a *Gőzfürdőt*. 1930-ban hozzákezdett utolsó nagy poémájához. (*Teli torokból*.) Csak a bevezetővel készült el. *Húsz év munkája* című kiállításán a kulturális élet vezetői nem jelentek meg. A Pravdában élesen támadták a *Gőzfürdőt*. Magánélete gondokkal teli. Betegeskedik. Április 12-én még részt vesz egy írószövetségi megbeszélésen. 1930. április 14-én önkézevel vet véget életének.

Barátja, Mihail Kolcov, a *Spanyolországi napló* szerzője, a húszas-harmincas évek legkitűnőbb publicistája és lapszerkesztője Mi történt című cikkében írta róla: „... Utolsó napjág tevékenykedett, zajt csapott, vitázott, harcolt, gúnyolódott, verekedett, vég nélkül verekedett. És összeropant.”

*

Majakovszkij, miután kikerült a börtönből, kívül maradt a párton. Ez nem akadályozta, hogy világhírebben és munkásságában örökre elkötelezze magát a szocialista forradalom, a bolsevik párt nagy ügye mellett. Tagadhatatlan, hogy legjelentősebb alkotásait a forradalom győzelmének, a szocializmusnak, a pártnak és Leninnek szentelte. Értethető, hogy az első magyarországi Majakovszkij-kötetek, a felszabadulást követő évek politikai megfontolásai alapján, ezekre a forradalmi költeményeire helyezték a hangsúlyt. Idősebbé válva most leginkább szatirikus verseiben, amerikai ciklusában és szerelmi lírájában domborodik ki.

Maró szatírájával elsőként 1954-ben, a *Neki a tollal!* című kis versgyűjteményben találkozhattunk. „Gúnyolódó és kötekedő” verseiben (megjegyzem, *Önagyonülésezők* című híres versét már korábban is olvashattuk), porére vetkőzteti a bürokratákat, talpnyalókat, harácsolókat, álszent képmutatókat. Grotzesk humorú, de mélyre ásó költeményei közül is kiemelkedik: *A pillér*. Popov elvtársról szól, aki addig mesterkedett, amíg neve bekerült a lapokba. Popov kifakad: „Nézem a sajtót, merő bírálat, / minden hasáb egy borzadály. / Mennyi leto-

Önkarikatúra (1915)

Majakovszkij, futurista korszakában (1914)

F. Léger rajza: Majakovszkij és Lili Brik

Egyik utolsó képe, Sosztakoviccsal, Mejerholddal és Rodcsenkóval (1929)

lás! Kit nem kritizálnak?! / Látom a nevetek s hajam égnek áll. / Hiszen ez fúrás, aknamunka ez... / A kritikával csinján bánjunk! De ezek itt!... Bírálattuk nem kegyelmez, / nem védi címmünk, rangunk, párttagságunk.” Majd folytatja: „Elvégre lehetne, nem ingatva pillért, / szük körbe meghívni s ebben a keretben / csak ennyit mondani: — Popov elvtárs azért mesterkedjél... izé... csendesebben.” A verses szatíra majakovszkijes műfajában megannyi telitalálat a *Gondolatok a főbejáratnál*, az *Adjátok anyagi alapot*, *A pletykás*, a „Közös” és „saját”, az *Általános vezérfonal kezdő talpnyalóknak* című verse és még sok más. Az említett *Önagyonülésezőket* Lenin így értékelte: „Nem tudom, hogy költészetileg milyen, de hogy

politikailag igaz, arról kezeskedem.”

Ami az amerikai versciklusát illeti, ebben foglalt költeményeiben Majakovszkij találoz, realisan, máig is idősebben jellemzi az azóta sem sokban változott amerikai életformát. Az Egyesült Államokban tartózkodva elismeri (és „dühösen irigyeli”) az élet néhány külső megnyilvánulásának pozitív vonását, de ugyanakkor kénytelen kimondani: „En azt hittem, hétezer mérfölddel előbbre érek, / s hét évet tettem meg visszafelé.” (*Felhőkarcoló, keresztmetszetben*). Magával ragadja a Brooklyni-híd építészeti szépsége: „Brooklyni-híd — ez már teszi!”, ám képtelen szabadulni a gondolatától, hogy „Volt, aki élt itt, mint hal a vízben, / más étlen üvöltött, ha leszállt az est. / A

Lili Brik (1916)

munkanélküliek innen / a Hudsonba ugrottak csukafejest." (A *Brooklyni-híd*.) Tetszéssel szól a Riverside fényözönéről, a Broadway színeiről, a felhőkarcolók monumentalitásáról, de: „Egy hónapig sem lehet bevenni, Amerika, izlésedet, törvényeid” — írja. Végső álláspontját ezekbe a soraiba sűríti: „De mert a dollár kedvesebb neki, / hát rabolva, fosztogatva, mindent zsebre vágva / a Broadwayt bíborruhába öltözteti: / Tőke Ófómocskosága.” (Kihívás.) A kapitalista világra a költő felülről tekint le, és büszkén vallja: „... én a Szovjetunió polgára vagyok.” (Vers a szovjet útlevélről.)

Ha csupán Majakovszkij forradalmi (politikai) líráját nézzük, E. Fehér Pál szavait idézve: haszontalanul és érdemtelenül szoborra

Berlin (1923). Moholy Nagy László felvétele

merevítjük. Hozzáteszem: ha satirikus verseit és amerikai ciklusát olvassuk, még mindig a néptribun, a forradalmár poéta alakja magasodik fölénk. Ám amikor alig méltatott műfajában, szerelmi lírájában mélyedünk el, bizony csodálkozunk: magyar nyelvű kötetekben megtalálhatjuk vonatkozó verseit, poémáit, vajon miért nem figyeltünk fel rájuk kellőképpen? Nem írt sok szerelmes verset, ezek nem is hasonlíthatók a megszokottakhoz, mégis mindahány csillogó gyöngyszem. (Ide kívánczok, hogy nagy szerelméhez, Lili Brikhez intézett több levele magyarul még nem jelent meg; Majakovszkij olyan mély érzelmi megnyilvánulásait ismerhetnénk meg belőlük, amilyenekkel szerelmi lírájában sem igen találkozhatunk. Ha levelei megszólalhatnának magyar fordításban, teljesebb lenne a költő portréja.)

Majakovszkij a *Lenin*-poémában még így fogalmazott: „Írok majd erről is, arról is bőven, / de most nem időzhetünk szerelmi locsogásoknál.” Ígéretével ellentétben szerencsére megírta az *Erről* című poémáját, és a szerelem örök érzése ihlette korai *Szeretlek*, majd a *Levél Kosztrov elvtárshoz*, *Párizsból, a szerelem lényegéről* és *Levél Tatjana Jakovlevához* című verseinek megírásakor is. *

A szovjet költők közül hazánkban ő a legismertebb és legnépszerűbb, ha vannak is, nem kevesen, akiknek Voznyeszenszkij, Jeszenyin vagy Jevtusenko kedvesebb. Iskoláinkban Majakovszkij régóta kötelező olvasmány. Verseit számtalanszor megjelentették, időnként előadták a rádióban. Budapesten utcát neveztek el róla. S hogy teljesebb legyen honi népszerűsége, Hofi Géza még parodizálta is egyik versét, *Ivan Kozirev öntőmunkás elbeszélését arról, hogy új lakásba költözött*. Mindezek ellenére, úgy érzem, nem ismerjük eléggé. Ha valaki tehet erről, az nem Majakovszkij, s bizonyos, hogy nem is a fordítói. Való igaz, hogy helyenként nem könnyű olvasmány, de ez a zseniális költők átka-erénye.

Közelebbi megismerésére mindig volt lehetőség. Válogatott műveinek először megjelent kötetét olyan elsőrangú műfordítóink tolmácsolásában adták ki 1947-ben, mint Devcseri Gábor, Gáspár Endre, Kardos László, Képes Géza, Szabó Lőrinc és mások. Később méreteiben kisebb kötetek következtek (a sajtó sem fukarkodott Majakovszkij-versek közlésével), s olvashattuk legjelentősebb elbeszélő költeményeit is. Az 1957-ben megjelent négy kötet már majdnem minden Majakovszkij-művet magába foglalt. Ezután az 1968-as kétkötetes válogatás adott képet (az előbbieknél helyenként sikeresebb és méltóbb, itt-ott gyengébb fordításokkal) a kiemelkedő Majakovszkij-versekről.

Szeretnénk bízni benne, hogy születésének századik évfordulójára olyan teljes Majakovszkij-kiadvány fog megjelenni, amely számol a jó tapasztalatokkal és kiszűri a rosszakat.

PETŐ MIKLÓS

A szerk. megjegyzése: A lépcsőzetes verssorokat, helymegtakarítás céljából, az eredeti formától eltérően szedettük. Az idézeteket **Eörsi István**, Képes Géza, Radó György, Somlyó György és a cikk szerzője fordításából vettük.